

מסתובב בין הקהל בבירת ברית המועצות

במוסקבה

אדם המסעדה הגרוזה של מלון מוסקבה שקק חיים. לאורכו התמשכו שני שולחנות עמוסי קביאר, מעדנים, חדקה ושמן. תומורת של נשים יגנה מנגינת ג'אז ושרת וכמה זוגות רקדו בהלהבות רבה. האורחים, עתונאים מכמה עשרות ארצות, אכלו, שתו ושוחחו במרץ. מן המרפסות אפשר היה לראות את כיכר המהפכה המוארת, שלוש קומות מתחתינו, מלאה המון צוהל.

«אילו היית ערבי, לא היית כאן הערב», השמיע באזני קול שדיבר אנגלית כבדה. בעל הקול, גבר בן 35, שתוצאות השתייה והשמחה ניכרו עליו. המשיך: «ראיתי שיש לך סמל ישראלי וחשבתי שהידיעה שיש לי עבורך תעניין אותך».

הוא הציג את עצמי ככתב מוסקו ניוז, היומון הסובייטי המופיע בשפה האנגלית. «אילו היית עתונאי ערבי», המשיך בךשיחי, בשובו תוך ניפנוף גביע השמפן אל משפט הפתיחה של שיחתנו, «היית בודאי כשתתף הערב במסיבה לכבוד מלך אפגאניסטאן».

«מה לעתונאים ערביים דחוק ולמלך אפגאניסטאן» התעניינתי לדעת. «עם מלך אפגאניסטאן אין להם באמת שום דבר», הסביר בךשיחי, «אבל עם חאלו אל-עזם יש להם הרבה. הוא הוזמן למסיבה וכל העולם הסתובב סביבו. ניקיטה חרושצ'וב לא עזב אותו כמעט לרגע אחד. הוא היה ממש גיבור הערב — אפשר היה לחשוב שהוא אורח הכבוד ולא מלך אפגאניסטאן. גם העתונאים הערביים התנהגו שם כמו מלכים».

יחס זה של המנהיגים הסובייטיים לשר ההגנה הסורי ולמלתיו היה אופייני ליחסם אל כל המשלחות הערביות בפסטיבל. הערבים היו מלכים. כל מעשיהם הובלטו, הופעותיהם האמנותיות זכו לפירסום נרחב וכאשר ערכו המצרים את הופעתם החגיגית המיוחדת בתיאטרון הכטאנגוב, הוצבו באולם לא פחות ממש מצלמות טלביזיה, שהסריטו את התוכנית מתחילתה ועד סופה.

האהדה הרשמית התבטאה גם בעניין חלוקת חומר התעמולה. כאשר הפיצה המש' לחת הציונית חומר תעמולה ישראלי בין יהודי ברית המועצות, התערבו השלטונות בדבר, בראותם בחומר זה גורם של תסיסה בקרב היהדות המקומית והתערבות בענייניה הפנימיים של ברית המועצות. ראשי המשלחת הציונית טענו מיד כי זוהי הפליה וכי למשלחות אחרות אין מפרעים לחלק חומר פרובוקטיבי ותעמולתי הרבה יותר. כדוגמה הציגו בפני החצר המכין העולמי חומר מודפס, אשר חולק עלידי המשלחת המצרית לכאי הפסטיבל.

אחד הכרוזים האלה מראה את מפת ישראל, ועליה, לכל רוחב הדף, האיום המודפס באנגלית: «עוד נשוב!» בכרוז אחר, הציגו המצרים כמה שורות של גזיית, ותחתן ההסבר — בערבית ובאנגלית — «מאות צעירים ערביים חפים משע אלה נרצחו עלידי הישראלים, שוחרי השלום כביכול».

את טריט התעמולה האנטי-ישראלית החריף ביותר הביאו המצרים למוסקבה בצורת סרט

ברכת הצי

שני מלחים אלה משרתים על אניית מלחמה סובייטית ביט השחור. הם שמעו הרבה על סוריה וייתכן שגם הם יפליגו לים התיכון, כשם שששו זאת כבר אניות אחרות של הצי הסובייטי. משייטת הים הבאלטי.

עלילתי. ארד אל-טלאם (ארץ חשלום) מתאר את קורותיו של חייל ערבי פצוע, המחפש מחסה בין תושבים ערביים בישראל. אנשי הכפרים מחביאים אותו, שעה שחיילים ישראליים עורכים חיפושים והורגים ערבים שלהים. על הסרט שמעתי מפיו מוחמד עלי, סודאני מקורול-שיער, הלומד בקאהיר מזה עשר שנים. מוחמד עלי בן ה-13, הגיע לברית המועצות, למרות שממשלת סודאן אסרה בפירוש על אזרחיה לנסוע לפסטיבל.

פגשתי אותו בטרקלין המלון שלנו, יושב בין כמה מחברי המשלחת הערביים. «אתם מוכרחים לראות את הסרט הזה», הכריז. «הגיבורה שלו, פאתן חמאמה, היא פליטה מפלסטין, והוא מתאר בדיוק את מצבכם ואת ההתעללות בכם. מראים שם איך חייב ערבי ישראלי לקבל רשיון מיוחד, אם הוא רוצה לבקר בתלאביב».

«כזה?» שאל אחד המאזינים הישראליים. תושב נצרת, בשלפו מכיסו רשיון-תנועה של המושל הצבאי.

הסודאני נשטף בגל של רחמנות על אחיו הישראליים. אולם כאשר ראה גליון של אי-איתחאד, היומון הקומוניסטי הערבי, המופיע בישראל, ושמע כי בעת מערכת סיני הביעו הקומוניסטים — ערבים ויהודים — את התנגדותם הפומבית הנמרצת לפלישה למצרים, נבוך מעט. הוא לא תיאר לעצמו כי ישנו אפילו קורטוב זה של חופש דימוקרטי לערבי ישראל. שיא השתוממותו בא כאשר אותם ערבים קומוניסטים אמרו לו כי יש להכיר בזכותו של העם היהודי למדינה עצמאית משלו בארץ-ישראל. הוא עצמו דגל בדעה אחרת: במקום מדינת ישראל חוקם מדינה פלסטינית ערבית, אשר בה יורשו להישאר רק אלה מבין היהודים שחיו שם לפני מלחמת תשיח.

על כל פנים, כאשר הובאו בפני ועד הפסטיבל דוגמאות אלה של תעמולה מצרית אנטי-ישראלית, הוא הודיע רק כי יבדוק את הדבר, מבלי לנקוט כל פעולה שהיא.

נא להכיר: סדים מנצור

היחס האוהד הזה לערבים היה טבעי ביותר. ברית המועצות עושה עתה מאמץ מדיני אדיר כדי לרכוש את העולם הערבי לצידה, במלחמתה נגד המערב. על כן, אי אפשר היה להתפלא שהשלטונות טיפלו בכל ערבי שהגיע למוסקבה כאילו היה האורח החשוב ביותר בבירת העולם המזרחי. במישחק זה הייתה המשלחת הישראלית גורם קטן מאד, נטול כל חשיבות, ותלונותיה על הפליה והעדפה היו מחוסרות כל משקל מעשי.

דעתי כי דברים אלה אמורים לגבי השלטונות והמוסדות הרשמיים. אולם מה ביחס לאיש הקטן ברחוב? מה גישתו של נהג האוטובוס, המהנדס והשוטר אל הערבים? האם ידע משהו עליהם, מלבד העובדות הרשמיות של מדיניות ארצו לגביהם? ובכלל — מה דעתו על הסכסוך הישראלי-ערבי? את התשובות לחלק מן השאלות דעתי כבר. אולם הן ניתנו לי עלידי אנשים שידעו כי אני ישראלי. עתה החלטתי לברר אותן כערבי.

באותם הימים הופיעו בעתוני מוסקבה ידיעות תכופות על המצב המתוח שנתהרה לאורך גבול ישראל-סוריה, על יחידות צבא צרפתי שהתרכזו כביכול בצד הישראלי של גבול זה. עובדה זו ופופולריותם הרשמית של חאלו אל-עזם ואנשי המשלחת הממשלתית הסורית, הגיעו אותי להחלטתי: אהיה סורי.

לאחד מחברי המשלחת הערביים מנצרת הייתה עבאיה נהרתי, עשויה ממשי שחור ומקושחת ברקמת-זהב מהדרת. ביקשתי שישאל לי אותה, יחד עם הכפיה והעקל שלו. הוא הסכים בצרף והוסיף: «אתה תיראה בה כערבי אמיתי יותר מכל הערבים האמיתיים». הרייתי לו, שמתי את התחושת במוחדי קטנה ויצאתי למרכז העיר. ייתי נסע זאב שיח, כתב הארץ, שהסכים ללחץ אותי כצלבת-מרגם. במלחמת מלון מוסקבה לבשתי את בגדי הערביים, לעיניה המשתאות של נצרת-המלחמה,

ביים ומשיכתה של התלבושת האקוטיית. שתי בחורות אלה ניגשו ליהצחה בבתי-דיניה אלי סעצמן, הציגו לי לצאת לטייל איתן, התחבקו עמי, להנאתם של תריסר צלמים מקצועיים וחובבים, שעודדו אותן בחתלהבות רבה. האחדה העקרונית לער-